

Autor primjećuje da je njegova knjiga više strukturalna analiza priča nego njihov inventar (premda ona, dodali bismo, svakako jest i inventar, u dobrom značenju riječi). Novost analitičke metode ovoga djela u tome je što ono predstavlja pokušaj sinteze Proppove strukturalne analize pripovijedaka i njezine adaptacije s obzirom na afričke priče koju je provela D. Paulme, te geografsko-historijskog postupka razvrstavanja, zastupljenog u Aarne-Thompsonovu katalogu tipova pripovijedaka i u Thompsonovu kazalu motiva. Priče su podijeljene u ovih sedam osnovnih strukturalnih grupa prema shemi D. Paulme: usponsku, silaznu, kružnu, spiralnu, zrcalnu, klepsidričnu i kompleksnu. Elementi pojedinih strukturalnih grupa opisani su uz pomoć oznaka koje potječu od D. Paulme, Proppa i Aarne-Thompsona, a unutar analiza navedeni su i odgovarajući motivi prema Thompsonu.

Uvod sadrži pregled bogate tradicije skupljanja i bilježenja madagaskarskih priča, dopunjen bibliografijom izvora. Čitatelja, međutim, zbunjuje okolnost što je na 7. strani vremenski raspon bilježenja označen impresivnim razdobljem od 1655. do 1976. godine, dok prikaz historijata bilježenja na str. 10—12. počinje tek godinom 1864.

Uvodna rasprava ne ograničuje se na sam prikaz madagaskarskih priča, nego se na zanimljiv način dotiče i općih pitanja, npr. problema vrsta, diskusije Proppa i Lévi-Straussa o klasifikaciji pripovijedaka, pitanja o odnosu evropskih i afričkih priča itd. Dragocjena je autorova analiza ekotipova madagaskarskih priča, u kojoj na mnogim primjerima prikazuje adaptaciju primljenih sižea domaćoj kulturi. On zaključuje da glavni izvor madagaskarskog pripovjedačkog folkloru nisu ni indoevropske pripovijetke ni afričke improvizacije, nego su to vlastiti kreativni postupci izraženi u načinu upotrebe prepoznatljivih motiva.

U ime čitatelja koji nisu poznavali madagaskarske kulture — a

njima pripada i autorica ove recenzije — moglo bi se požaliti što pisac nije u uvodu dao bar kratak prikaz kulture i tradicija naroda kojemu pripadaju priče predočene u katalogu. Napokon, šteta je što se u tom inače uzornom izdanju potkrala tiskarska pogreška koja zbunjuje čitatelja: naime, uz kapitalnu studiju Denise Paulme o morfologiji afričkih priča, napisanu na temelju Proppove *Morfologije bajke*, navedena je kao godina izdanja — 1912. godina.

Maja Bošković-Stulli

Geschichte der deutschen Volksdichtung,
Herausgegeben von **Hermann Strobach**,
Akademie-Verlag Berlin, Berlin 1981,
263 str.

Usmena se književnost od pisane, među ostalim, prvenstveno razlikuje načinom funkcioniranja i prenošenja. Osnovna je njezina značajka da nastaje i traje u grupama ljudi i da se usmenim putem prenosi dalje, da se tim prenošenjem mijenja, ali neke konstante u njezinu oblikovanju već stoljećima ostaju gotovo iste. Zapisana, ona gubi taj dio nesavršenosti, nestalnosti, ali takva nam ostaje trajnim svjedočanstvom o svome postojanju. Dakle, fiksirana, ona dalje traje i živi jednako kao i pisana književnost pa stoga i njezinu povijesnom proučavanju možemo prići dvojako: istraživati je u zapisima kao pratilju pisane od najranijih spomenika pisanosti do danas ili današnje njezine još žive i promjenama sklone oblike proučavati unutar njihova prirodnog konteksta i posredno ih koristiti u analizi starih zapisanih oblika. Međutim, navikli smo da je u njezinu proučavanju dominirao književni kriterij. Povijest njemačke tradicijske književnosti koja je pred nama polazi, međutim, od nekih drugih odrednica i drugim mjerilima vrednuje usmenu književnost unutar cjelokupne povijesti (ne samo povijesti književnosti).

Folkloristika se Njemačke Demokratske Republike od 1945. godine bavi intenzivno proučavanjem demokratskih i revolucionarnih tradicija u povijesti njemačke usmene književnosti. To je proučavanje 1954. godine rezultiralo prvim izdanjem knjige Wolfganga Steinitzza **Njemačke narodne pjesme demokratskog karaktera tijekom šest stoljeća**. Sličan je metodološki princip bio primijenjen u nizu folklorističkih publikacija, pa i u knjizi koju prikazujemo.

Urednik ove knjige napominje već u uvodu da je vrlo teško obuhvatiti čitav korpus narodnog pjesništva koji podliježe, s jedne strane utjecaju vremena i okoline, mijenja svoje teme, junake i načine pripočavanja, ali, s druge strane, zadržava kroz stoljeća stabilnost svojih struktura, sižea i vrsta. Osim toga u pojedinim epohama mijenja se i društvena funkcija, odnosno socijalna kritika, koja je u središtu autorova istraživanja. Socijalna se kritika, piše urednik nadalje u Uvodu, ne može razumjeti ni interpretirati samo iz nekog ogoljelog zapisa bez podataka o povijesnom vremenu ili događajima koji su mu prethodili, već je ta socijalna kritika ujedno i funkcija teksta i može se promatrati samo kao funkcionalni odnos s određenim povijesno-društvenim razdobljem. A društvo i njegove mijene autor promatra u dijalektici proizvodnih snaga i sredstava za proizvodnju iz koje tek slijedi cjelokupnost klasnih odnosa i njihovih mijena u povijesti.

Povijesni prikaz narodnog pjesništva morao bi, prema tome, utvrditi vrijednosna mjesta pojedinih vrsta narodnog pjesništva u cjelokupnom razvoju društva i kulture, odnosno što je koja književna vrsta značila u određenom povijesnom i političkom razdoblju Njemačke, koliko je odražavala suprotnosti unutar društva, bila njegovom kritikom i kakve promjene narodno pjesništvo može doživjeti promjenom društveno-povijesne formacije. Polazeći od tih interesa autor smatra da se

iz povijesnih izvora o narodnom pjesništvu, iz mnoštva višeslojnih pojava mogu izabrati upravo i samo one koje najbolje odražavaju antagonizme klasnog društva.

Pokazat ćemo jednim primjerom kako funkcionira takva analiza: Jedna njemačka balada iz 15. st. govori o mladiću koji se između bogate i siromašne djevojke odlučuje za siromašnu koju voli. U 16. st. u završnim se stihovima govori da se momak odlučio za siromašnu jer će ljubavi s bogatom biti kraj kada nestane bogatstva, a sa siromašnom će biti dovoljno jak da zajednički steknu mnoga bogatstva. Iz pjesme zrači samosvijest što su je obrtnici i sitno građanstvo stekli reformacijom i seljačkim ratovima. U zapisima iz 19. st. te iste balade značajno se mijenja socijalna tendencija. Mladić se ženi siromašnom djevojkom jer su dovoljno mladi i jaki da se prehrane. Dakle, životni cilj nije više stjecanje velikog bogatstva kao u 16. st. već se dvoje mladih ljudi nada da će se prehraniti zajedničkim radom.

Čitav pregled njemačkoga narodnog pjesništva predstavljen u ovoj knjizi više je pregled povijesnih pojava, a književnost je tek njihov ilustrator, umjetnički izraz društvenih suprotnosti svoga vremena ili pak jedini duhovni izraz klase koja je prenosi.

To je nesumnjivo jedan od mogućih pristupa proučavanju povijesti usmene književnosti jer je ne promatra kao nepromjenljiv jedinstven organizam, već kao raznoliku višeslojnu pojavu podvrgnutu povijesnom razvoju. Ne znamo, međutim, da li nam interpretacije temeljene samo na socijalnoj funkciji narodne poezije govore dovoljno o njoj samoj unutar povijesti književnosti ili o njezinu današnjem postojanju. Govoreći o suvremenim istraživanjima usmene književnosti autori uglavnom govore o monografijama pojedinih kazivača, o broju snimaka priča ili pjesama na gramofonskim pločama, o amaterskim društvima, ali ih ne zanima kako

ta književnost danas živi i koje korespondencije ima sa starijim zapisima ili čak srednjovjekovnim fragmentima koji se spominju.

Koncepcija je knjige nedvosmišleno nagoviještena već u pregledu sadržaja, gdje autori pod zajedničkim naslovom **Razvojne tendencije njemačkoga narodnog pjesništva od početaka do današnjih dana** dijele građu u šest većih poglavlja vodeni, kao što smo rekli, povijesnim, odnosno društveno-političkim promjenama. Tako se povijest i razvoj usmene književnosti analizira u doba nastanka feudalizma, razvijenog feudalizma, u epohi propadanja feudalnog društva i razvoja manufakture, u razdoblju građanskih revolucija, u doba razvijenog kapitalizma i imperijalizma, a u posljednjem se poglavlju raspravlja o ulozi i mogućnostima narodnog pjesništva u socijalističkom društvu.

Sve su interpretacije dokumentirane iscrpnim podacima o građi i izvorima. Napominjemo i da knjiga donosi vrlo vrijedne priloge relevantne za svakog istraživača folklorne književnosti: bogatu bibliografiju najznačajnijih svjetskih izdanja s područja usmene književnosti, zatim opću bibliografiju njemačkoga narodnog pjesništva, nadalje bibliografiju o pojedinim vrstama, te katalog imena i pojmova.

Uz urednika Hermanna Strobača, kao autori knjige navedeni su istraživači: Gisela Burde-Schneidewind, Siegfried Kube, Siegfried Neumann i Waltraud Woeller. Nije, na žalost, vidljivo koji su autori pisali pojedine dijelove knjige.

Ljiljana Marks

U. B. Dalgat, Literatura i folklor. Teorijske aspekte, Izdatel'stvo »Nauka«, Moskva 1981, 304 str.

U knjizi U. B. Dalgata **Književnost i folklor** razmatraju se teoretski problemi književno-folklornih veza, njihovi uzajamni odnosi i spe-

cifičnosti. Autor se uključuje u suvremene diskusije o ulozi folkloru u sadašnjim književnim procesima.

Knjiga se dijeli na uvod, tri poglavlja i zaključak.

U uvodnoj riječi Dalgat ističe da su sovjetska znanost o književnosti i folkloristika dosta pažnje posvetile znanstvenoj razradi problema o uzajamnim odnosima književnosti i folkloru. Budući da nije bilo moguće navesti sve radove o toj temi, autor izdvaja tridesetak glavnih i kaže: da su do naših dana istraživači poklanjali glavnu pažnju utvrđivanju izvora, otkrivanju folklornih elemenata u književnim djelima, što nesumnjivo znači važan analitički aspekt proučavanja tog problema, međutim metodološka je suština pitanja u ovom radu u osvjetljavanju povijesno-književnih veza, u određivanju karaktera veza, logike odnosa između književnosti i folkloru na raznim društveno-povijesnim i idejno-estetskim razinama, a književni se proces razmatra u dijakronijskim i sinkronijskim aspektima. U vezi s postavljenim zadacima i teoretsko-metodološkim načelima proučavanja promatran je različit materijal sovjetskih mnogonacionalnih književnosti i teoretskih uopćavanja cjelovitih procesa književnog razvoja i izvršene konkretne analize književnih djela.

U prvom poglavlju: **Teoretsko-metodološki problemi uzajamnog djelovanja književnosti i folkloru** obrađuju se kao dva samostalna sistema sistem folkloru i sistem literature. Ovo poglavlje ima i nekoliko podnaslova: o specifičnosti folkloru (folklor se smatra posebnom stvaralačkom formom), o folklornim elementima, o razinama, o opoziciji i o uzajamnom djelovanju folkloru i književnih vrsta.

Drugo poglavlje: **Međusistemske veze književnosti i folkloru na različitim razinama književnog razvitka** dijeli se na dva dijela: Prvi govori o ulozi folkloru u buđenju i formiranju sovjetskih književnosti koje su kasno dobile pismo, a drugi o fol-